

UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ

HUKUK BÖLÜMÜ

ESAS NO : 1983/4

KARAR NO : 1983/26

ÖZET: Askerî hizmete ilişkin ve asker kişiyi ilgilendiren işlem; askeri makamlarca tesis edilmemiş olsa bile, bu işlem aleyhine açılan davanın, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi'nde görülmesi gerektiği hk.

K A R A R

Davacılar : Mustafa ve Sultan Aydınalp

Vekilleri : Av. Semih Özay

Davalı : Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü

Vekili : Av. Güzin Öğretim

O L A Y : Kıbrıs Barış Harekâtı nedeniyle er olarak silâh altına

alınan davacıların murisi görev sırasında vefat etmiş, davacıların 2177 sayılı yasanın ek geçici 1. maddesinden yararlanarak 112.000 lira tazminat istemleri Emekli Sandığı'nca reddedildiğinden davacılar bu konudaki emekli sandığının ^{işleminin} iptali istemiyle Danıştay'da idari dava açmışlardır.

Danıştay 12. Dairesi; 18.12.1979 gününde, 1979/4412-4907 sayılı kararı ile; 1602 sayılı Yasa'nın 20 ve 21/a maddesine dayanarak davada Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin görevli olduğu gerekçesiyle davayı görev yönünden reddetmiştir.

Davacıların aynı istem ile Askerî Yüksek İdare Mahkemesi'ne açtıkları davada bu mahkemenin 3. Dairesince 12.2.1980 gününde, 1980/43-38 sayılı karar ile; işlemin askeri hizmete ilişkin olmadığı ve askeri makamlarca tesis edilmediği, bu bakımdan davanın görüm ve çözümünün Danıştay'a ait olduğu gerekçesiyle görev yönünden reddetmiştir.

Böylece, Danıştay 12. Dairesi ile Askerî Yüksek İdare Mahkemesi 3. Dairesi'nin kesin olarak verdikleri görevsizlik kararları nedeniyle oluşan olumsuz görev uyumsuzluğunun çözümünün davacılar vekilince istenmesi üzerine Uyuşmazlık Mahkemesince 24.12.1980 gününde, 1980/14-10 sayılı karar ile; ".....davacıların murisinin askeri kişiyi olduğu ve askeri hizmeti ifa ederken öldüğü kuşkusuz ise de, mirasçılarının olan davacılar hakkında Emekli Sandığı'nca tesis olunup iptali istenen işlem askeri hizmete ilişkin olmadığı gibi Emekli Sandığı da askeri makam ve kuruluşlardan değildir. 2177 sayılı yasa, kapsamına girenler için sosyal güvenlikle ilgili bir durum yaratmış ve bunun uygulanmasını emekli sandığına görev olarak yüklemiştir. Nitekim sözü edilen 2177 sayılı Yasa 5434 sayılı Yasa'nın bazı maddelerinin değiştirilmesine ve aynı yasaya bir ek madde ile bir geçici madde eklenmesine ilişkindir. 5434 sayılı Yasa ile ek ve tadillerine göre tesis olunan işlemler askeri kişileri ilgilendirirler dahi askeri hizmete ilişkin olmadığından askeri hizmete değgin idari eylem ve işlem olarak nitelendirilemezler. Böyle bir idari işlemin yargı denetimi ve bu konuda açılan

davanın görüm ve çözümü ise Danıştay'a aittir." gerekçesiyle Danıştay 12. Dairesi'nin görevden red kararı kaldırılmış ve görev uyuşmazlığı kesin olarak çözümlenmiştir.

Uyuşmazlık Mahkemesi'nin görevi belirleyen bu kararından sonra Danıştay 10. Dairesine aynı istemle davacılar başvurmuşlar ise de Danıştay 10. Dairesi; 31.5.1982 g nünde, 1982/1217-1485 sayı ile; Uyuşmazlık Mahkemesi'nin görevi belirleyen kararında davacıların murisinin askeri kişi olduğunun ve askeri hizmeti ifa ederken öldüğünün kabul edildiği, bununla birlikte dava konusu işlem Emekli Sandığına tesis edildiğinden ve asker kişileri ilgilendirse dahi askeri hizmete ilişkin olmadığından Danıştay-ın görevli görüldüğü, oysa 1602 sayılı Yasa'da 2658 sayılı Yasa ile yapılan değişiklikle Askerî Yüksek İdare Mahkemesi'nin görevini belirleyen 20. maddenin yeniden düzenlendiği, ve anılan maddeye göre askeri olmayan makamlarca tesis edilmiş olsa bile asker kişileri ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin idari eylem ve işlemlerden doğan uyuşmazlıkların askeri yüksek idare mahkemesince çözümleneceğinin hüküm altına alındığı, Uyuşmazlık Mahkemesi kararından sonra yürürlüğe giren anılan madde Askerî Yüksek İdare Mahkemesi'nin görev alanını genişlettiğinden ve dava; kanunun yeni şekline göre Askerî Yüksek İdare Mahkemesi'nin görevine girdiğinden davanın görev yönünden reddine karar vermiştir.

Bu karar üzerine yeniden Askerî Yüksek İdare Mahkemesi'ne başvuran davacılar aynı istemle bu mahkemede idari dava açmışlardır. Bu kez Askerî Yüksek İdare Mahkemesi 1. Dairesi; 25.1.1983 gününde, 1983/17-10 sayı ile; 2568 sayılı kanunla değişik 1602 sayılı Yasa'nın 20. maddesinin eski durumdan ve görev yönünden farklılık arzemediği ve mahkemenin görev alanını genişleten bir durum yaratmadığı, askeri hizmete ilişkin idari işlemler, başka bir deyişle askeri idari işlemlerin askeri olan veya olmayan makamların idari fonksiyonunun ifası bakımından askeri nitelikteki faaliyetleri olarak tanımlanabileceği, davacıların iptalini istediği Emekli Sandığı işleminin ise askeri hizmete ilişkin bulunmadığı, bu nedenlerle davanın görüm ve çözümü genel idari yargıya ait olduğu gerekçesiyle davayı görev yönünden reddetmiştir.

Böylece, ve ikinci kez Danıştay 10. Dairesi ile Askerî Yüksek İdare Mahkemesi 1. Dairesi'nin tarafları, konusu ve sebebi aynı olan davada verdikleri kesin görevsizlik kararları nedeniyle 2247 sayılı Yasa'nın 14. maddesinde belirlenen olumsuz görev uyuşmazlığı doğmuştur.

İNCELEME VE GEREKÇE: Türk Ulusu adına yargı yetkisini kullanan Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü; Servet Tüzün'ün Başkanlığı'nda, Mesut Akan, Şerafettin Seyhan, Erçetin Yorgancıoğlu, Erol Çırakman, Mehmet Karaaslan, M. Şahap Erenel'in katılmaları ile yaptığı 16.5.1983 günlü toplantıda, geçici raportör Danıştay Tetkik Hakimi M. İlhan Dinç'in raporu ile dosyadaki belgeler okunduktan; toplantıya katılan, Danıştay Başsavcısı

Alırıza Alpaslan'ın; Uyuşmazlık Mahkemesi kararı kesin olduğundan görev konusunun yeniden incelenemeyeceği şeklindeki usulî ve davada idari yargı yerinin görevli olduğu yolundaki esasa ilişkin görüşü ile, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Başsavcısı Turgut Akanın; görev konusunu düzenleyen 1602 sayılı Yasa'da yapılan değişikliğe göre görev konusunun yeniden incelenmesi gerektiği yolundaki usulî ve davada Askerî Yüksek İdare Mahkemesi'nin, görevli olduğu yolundaki esasa ilişkin görüşü dinlendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Anayasanın 158. ve 2247 sayılı Yasa'nın 1. maddelerinde adli, idari, askeri yargı mercileri arasındaki "görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlenmeye yetkilidir." biçiminde yer alan hüküm; Uyuşmazlık Mahkemesi kararlarının niteliğini ve bağlayıcılığını simgelemekte ve bu kararların yeniden ele alınması gibi bir duruma olanak tanımadığını açıkça ortaya koymaktadır. Nitekim 2247 sayılı Yasa'nın 28. maddesinin 2. fıkrasında "ilgili yargı merciileri ile bütün makam ve kuruluş ve kişiler mahkem kararlarına uymak ve geçiktirmeksizin onları uygulamakla ödevlidirler, yolundaki ve 29 maddede de ayrıca bölümlerin ve genel kurulun kararları kesindir hükmünün yinelenmesi yasa koyucunun konuya verdiği anlamı ve önemi belirtecek niteliktedir.

Olayda; daha önce idari ve askeri yargı yerlerince verilen görevsizlik kararları üzerine oluşan olumsuz görev uyuşmazlığı, bu konudaki başvuru üzerine Uyuşmazlık Mahkemesince incelenmiş ve görev sorunu kesin olarak çözümlenerek davanın İdari Yargı yerinde (Danıştay) görülmesi gerektiği karara bağlanmıştır.

Bu itibarla; idari yargı yerinin Uyuşmazlık Mahkemesinin görevi belirleyen kararının yeniden gözden geçirilmesi sonucunu doğuracak biçimde görevsizlik kararı vermesi olumsuz görev uyuşmazlığı çıkarması, 2247 sayılı Yasa'nın öngördüğü kurallarla bağdaşmaz.

Ancak, burada yeri gelmişken şu hususu belirtmekte de yarar vardır. Uyuşmazlık Mahkemesi'nin görevi belirleyen kararından sonra mahkemelerin görev alanlarını düzenleyen yasalarda kimi değişiklikler yapılmışsa; görev konusu kamu düzenine ilişkin olduğundan ve yargılamanın her evresinde nazara alınacağından Uyuşmazlık Mahkemesi'nce de bu tür görevi düzenleyen yasa değişikliklerinin gözönü edilmesi doğaldır. Bu itibarla Uyuşmazlık Mahkemesi'nin görevi belirleyen kararından sonra 1602 sayılı Yasa'nın 20. maddesinde 2658 sayılı Yasa ile yapılan değişiklikten sonra ve bu değişiklikten bahisle yeniden görevsizlik kararı verildiğinden, durumun buna göre yeniden ele alınması ve anılan değişikliğin niteliğinin tetkiki gerekir.

2658 sayılı Yasa ile değiştirilen 20. maddenin gerekçesinde "edilen tecrübelerle dayanılarak madde yeniden düzenlenmiş, askerî kişiyi ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin tasarruflar, mülki makamlar dahil hangi makamca tesis edilmiş olursa olsun,

bunlardan doğacak ihtilafların yargı mercii Askeri Yüksek İdare Mahkemesi olacak şekli de kaleme alınmıştır" denilmektedir.

Bu gerekçe ile tedvin olunan 20. madde "Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Türü Milleti adına askeri olmayan makamlarca tesis edilmiş olsa bile asker kişileri ilgiler diren ve askeri hizmete ilişkin idari eylem ve işlemlerden doğan uyuşmazlıkların bu mahkemece çözümleneceğini,, hüküm altına almaktadır.

Anılan maddenin gerekçesi ve gerek eski, gerek yeni metni birlikte değerlendirildiğinde, maddenin yeni şeklinde "askeri olmayan makamlarca tesis edilmiş olsa bile" ibaresinin yer alması mahkemenin görev alanını genişletmeye matûf bulunmaktadır.

Bu itibarla kamu düzenine ilişkin olan görev hususunu düzenleyen yasal değişiklik nedeniyle görev sorununun yeniden incelenmesi zorunlu olmaktadır.

Bu görüşü M. Karaaslan, Erçetin Yorgancıoğlu ve Erol Çırakman katılmamışlardır.

Esasın incelenmesine gelince; Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin görevini düzenleyen 1602 sayılı Yasa'nın 20. maddesinde 2658 sayılı Yasa ile yapılan değişiklik ve buna göre madde bütünüyle nazara alınarak olay, tüm yönleriyle yeniden incelenip değerlendirildiğinde; ölenin asker kişi olduğu ve ölümün askeri hizmet sırasında meydana geldiği dosya içeriğinden anlaşılmakta, dava konusu işlemin askeri kişiyi ilgilendirdiği ve askeri hizmete ilişkin olduğu ortaya çıkmaktadır. Tazminat istemine konu olan olayda, ölümün doğal bir sebeptenmi yoksa askerlik hizmet ve görevinin icabından mı olduğunun takdiri ve değerlendirilmesi ve tazminat verilmemesi işleminin mevzuata uygun olup olmadığının tesbiti, askeri hizmetin gereklerini nazara alarak inceleme yapıp karar verecek askeri idari yargı yerine ait bulunmaktadır.

Bu nedenle davanın Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nde görülmesine ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi 1. Dairesi'nin 25.1.1983 günlü, 1983/17-10 sayılı kararının kaldırılmasına karar verilmelidir.

Bu görüşe üye Şahap Erenel katılmamıştır.

...../.....

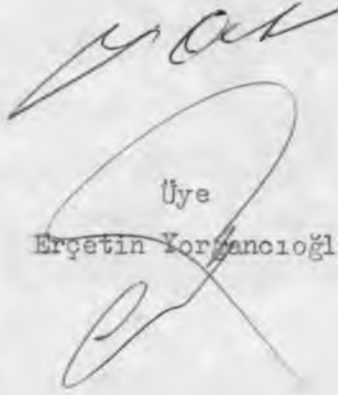
12

SONUÇ: Anlaşmazlığın, niteliğine göre Askerî Yüksek İdare Mahkemesi'nde çözümlmesine, bu nedenle Askerî Yüksek İdare Mahkemesi 1. Dairesi'nin 25.1.1983 günlü, 1983/17-10 sayılı görevsizlik kararının kaldırılmasına; esasta üye Şahap Erenel ve usûlde Mehmet Karaaslan, Erol Çırakman ve Erçetin Yorgancıoğlu'nun karşı oylarıyla 16.5.1983 gününde kesin olarak karar verildi.

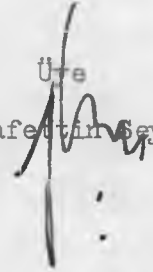
Başkan
Servet Tüzün

Üye
Mesut Akan

Üye
Şerafettin Şayhun

Üye
Erçetin Yorgancıoğlu

Üye
Erol Çırakman

Üye
Mehmet Karaaslan

Üye
M. Şahap Erenel

Bu kararın Resmi Gazete'de
Yayımlanması için.

25.5

i/ç

A Y R I S I K O Y

Anayasa'nın 158 nci ve 2247 Sayılı Uyuşmazlık Mahkemesi Kanununun 1 nci maddelerine göre; uyuşmazlık mahkemesi; adli, idari ve askeri yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarının kesin olarak çözümlenmekle yetkili kılındığı gibi, 2247 Sayılı Kanunun, 28 nci maddesi 2 nci fıkrası; ilgili yargı mercileri ile bütün makam, kuruluş ve kişilerin mahkeme kararlarına uymak, geciktirmeksizin onları uygulamakla ödevli olduğunu vurgulamakta, 29 ncu maddesinde; hükümlerin ve genel kurul kararlarının kesin olduğu tekrarlanmaktadır.

Danıştay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Daireleri arasındaki olumsuz görev uyuşmazlığı; 24.12.1980 gün 1980/14-10 sayılı karar ile çözümlenip, Danıştay görevli kılınmış iken; bilâhare 1602 Sayılı Kanunun 2568 sayılı kanunla değişik 20 nci maddesinin AYİM'in görev alanını genişlettiğinden bahisle, Danıştay 10 ncu Dairesinin görevsizlik kararı verip, AYİM. görevli dairesince de aksi görüşten hareketle, davanın görevden reddi yoluna gidilmekle, uyuşmazlık mahkemesinin görev belirleyen kesin kararının dolaylı yoldan yeniden incelenmesi durumu yaratılmıştır.

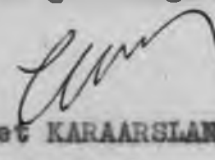
1602 Sayılı Kanunun 20 nci maddesi; uyuşmazlık mahkemesince Danıştay'ın görevli kılındığı zamandaki muhtevası itibarıyla, "asker kişileri ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin idari eylem ve işlemlerden doğan uyuşmazlıkların ilk ve son derece mahkemesi olarak AYİM de çözümleneceğini" âmir iken, 2568 Sayılı Kanunla değişik şekliyle; "askeri olmayan makamlarda tesis edilmiş olsa bile, asker kişileri ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıkların ilk ve son derece mahkemesi olarak yargı denetimini ve diğer kanunlarda gösterilen görevleri yapacağı, ancak askerlik yükümlülüğünden doğan uyuşmazlıklarda ilgilinin asker kişi olması şartının aranmayacağı hükmü getirilmiştir.

Maddenin ilk şekliyle son değişiklik muhtevası arasında, bir ekleme ve genişletme olarak; askerlik yükümlülüğünden doğan uyuşmazlıklarda, ilgilinin asker kişi olması şartının aranmayacağı hakkındaki hüküm görülmektedir.

Askeri olmayan makamlarda tesis edilmiş olsa bile ifadesi, asker kişileri ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin işlemlerin mutlaka askeri makamlarda tesis edilmesi gerektiği yolunda, Danıştay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi arasında doğan ve hatta uyuşmazlık mahkemesine kadar getirilerek değişik görüşlerle değişik çözümlere bağlanan görev ihtilaflarına asgari düzeye indirmek maksadına matuftur.

Maddi hukuk sahesinde, ferdi hak ve hürriyetlerin korunması bakımından hukuk kadifelerinin geçmişe şumulünün olmaması esası hakim ise de, usul hukukunda, ferdi hak ve menfaatlerin, süratli, isabetli, ucuz ve kolay olarak elde edilmesi esas ve maksadı hakimdir. Kabul edildiği gibi bir görev genişletme durumunun düşünülüp, mahkemeler arasında görev nakli murat edilseydi, kanun koyucu tarafından 1602 sayılı Kanunun ilk yürürlük tarihindeki gibi geçici madde ile bu husus düzenlenirdi. 20 nci maddenin değişiklik gerekçesi de yukarıdaki görüşümüzü doğrular niteliktedir.

İzah olunan nedenlerle, 1602 sayılı kanunun 20 nci maddesindeki değişiklik, uyuşmazlık mahkemesinin görevi belirleyen kararını etkilememiş ve dolayısıyla görev konusunda yeniden karar alınmasına imkan da vermemiş olmamakla, olumsuz görev ihtilaflarının, esasa girmeden, Danıştay 10 ncu Dairesinin son defa verdiği görevsizlik kararının hükümsüzlüğünün belirtilmesiye yetinilmesi gerektiği görüşü ile, işin esasına geçilmesine karşıyız.

Mehmet KARAARSLAN
Hâk.Kd.Alb.